Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 153/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuiskoulutustuesta annetun lain, Koulutusrahastosta annetun lain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Asiantuntijakuuleminen 20.10.2016

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua aikuiskoulutustukea koskevasta hallituksen esityksestä. TANE keskittyy lausunnossaan sukupuolten tasa-arvoon.

Ensinnäkin TANE haluaa huomauttaa, että hallituksen esityksessä ei ole lainkaan arvioitu lainsäädäntömuutosten sukupuolivaikutuksia. Naisten ja miesten tasa-arvoa koskevan lain (1986/609) 4 § säätää seuraavaa:

> *”Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.”*

On huomattavaa, että laki velvoittaa kaikkia viranomaisia ja päätöksenteon tasoja. Tähän **sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen** Suomi on sitoutunut myös YK:n Pekingin toimintaohjelmassa (1995) sekä Amsterdamin sopimuksesta (1997) lähtien EU:n perustamissopimuksissa. Se on ollut myös keskeisessä roolissa hallitusohjelmissa ja hallituksen tasa-arvo-ohjelmissa jo miltei 20 vuotta. Viimeisimmän hallitusohjelman 2016-2019 kirjauksessa 7.2. todetaan seuraavasti:

> *”Kaikki ministeriöt tekevät tasa-arvotyötä ja selvittävät politiikka-alansa keskeiset tasa-arvohaasteet. Ministeriöt varmistavat toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien työskentelymahdollisuudet.* ***Lainvalmisteluun sisällytetään sukupuolivaikutusten arviointi.*** *Ministeriöt jatkavat valtavirtaistamisen yhteistä kehittämistä muun muassa toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien verkostossa. (Vastuutahot: kaikki ministeriöt)”*

Valtioneuvoston kansliaan perustettiin joulukuussa 2015 pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti riippumaton ja itsenäinen **lainsäädännön arviointineuvosto**. Neuvosto arvioi yksittäisiä hallituksen esityksiä ja se on ottanut kantaa myös muun muassa sukupuolivaikutusarviointien puuttumiseen. Olisi tärkeää, että arviointineuvoston kaltaisten

Postiosoite PL 33, 00023 Valtioneuvosto
Käyntiosoite Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki
Puhelin 0295 16001 / vaihde

Sähköpostiosoite etunimi.sukunimi@stm.fi
www.tane.fi
www.facebook.com/tasaarvo

instituutioiden toiminta olisi myös rakenteisiin vaikuttavaa ja että ne auttaisivat kehittämään systemaattista sukupuolivaikutusten arviointia päätöksenteon eri tasoilla.

Erityisen tärkeää sukupuolivaikutusten arviointi on hankkeissa, joissa toimenpiteet kohdistuvat selkeästi tiettyyn sukupuoleen. Aikuiskoulutustuen käyttäjistä n. 80 % on naisia, suurin ikäryhmä 30-45 -vuotiaat naiset. Kuitenkaan hallituksen esityksessä ei sanallakaan viitata naisiin, miehiin tai sukupuoleen, vaikka kyseessä on erityisen sukupuolittunut tukimuoto.

Aikuiskoulutustuen käyttö on kasvanut paljon viimeisen 7 vuoden aikana: n. 4000 tuensaajasta 19000 tuensaajaan. Toimialoista ja koulutusaloista korostuu erityisesti **naisvaltainen ja matalapalkkainen sosiaali- ja terveysala, sen osuus koko aikuiskoulutuspotista on 40 prosenttia.** 20 prosenttia sosiaali- ja terveysalan aikuiskoulutustukea saavista ihmisistä on vaihtamassa alaa ja 20 prosenttia päivittämässä tutkintoa alan sisällä. Aikuiskoulutustuen perusosan laskeminen 15 prosentilla kohdistuu siis erityisesti pienipalkkaisiin naisiin, joiden työmarkkina-asema on jo muutenkin heikko.

Myös aikuiskoulutustuen tukikuukausien laskeminen 19 kuukaudesta 15 kuukauteen vaikuttaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, jossa esimerkiksi lähihoitajatutkinnon suorittaminen aikuisopintopuolella kestää noin 2 vuotta. Vuonna 2014 **43 prosenttia tuen saajista sai tukea vähintään 15 kuukaudeksi.** Sairaanhoitajatutkinnon suorittaminen lähihoitajatutkinnon pohjalta kestää ainakin 2 vuotta. Aikaisemmin esimerkiksi nämä tutkinnot on voinut suorittaa aikuiskoulutustuen turvin, mutta lakimuutoksen myötä tämä vaikeutuu huomattavasti.

Lopuksi TANE toteaa, että aikuiskoulutustuki on erityisen tärkeä meneillään olevan rakennemuutoksen aikana: se voi toisaalta olla alanvaihdon kautta segregaatiota purkava tukimuoto, toisaalta naisten koulutustasoa nostava. Olisi tärkeää arvioida myös erilaisten lakiesityksen yhteisvaikutukset. Ensi vuonna toteutettava 190 miljoonan leikkaus ammatilliseen opetukseen vaikuttaa myös aikuisopiskelijoihin ja sitä kautta luonnollisesti myös naisiin. Aikuisten kouluttautumismahdollisuuksia heikennetään eri tavoin, vaikka työelämän muutokseen vastaaminen edellyttäisi uudelleen- tai täydennyskoulutusmahdollisuuksien turvaamista ja lisäämistä. Vaikutusarviointien pitäisi olla huolellisesti tehtyjä, jotta pidemmän ajan vaikutuksia voitaisiin arvioida eri ryhmiin. Esimerkiksi erityisesti miesten pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt ja siksi myös heihin kohdistuvista kouluttautumismahdollisuuksien heikkenemisestä on syytä olla huolissaan.

Tanja Auvinen
Pääsihteeri